

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินงาน โครงการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิจัยในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย
เกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่แฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ ตำบลหนองแห้ง ตำบลป่าไผ่ ตำบลหนอง
จ่อม และตำบลหนองหาร มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 150 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง
ใช้การสุ่มอย่างง่าย ทำการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการแบบเจาะจงตำบลละ
10 คน จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 60 คน แยกเป็นหมอดินอาสาประจำตำบล
ตำบล 1 คน และเกษตรกรทั่วไปที่ปลูกข้าว ตำบลละ 9 คน แต่เนื่องจากหมอดินอาสาประจำตำบล
หนองจ่อม ไม่ได้ปลูกข้าว จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 59 คน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 9 ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรและหมอดินอาสา 6 ตำบล ในอำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่

ตำบล	หมอดินอาสา	เกษตรกร
ตำบลแม่แฝก	1	9
ตำบลแม่แฝกใหม่	1	9
ตำบลหนองแห้ง	1	9
ตำบลป่าไผ่	1	9
ตำบลหนองจ่อม	0	9
ตำบลหนองหาร	1	9
รวม	5	59

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามหมอดินอาสา และเกษตรกร จำนวน 2 ชุด สร้างเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

1. แบบสอบถามหมอดินอาสาระดับตำบล แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล เพื่อสอบถามข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งหมอดิน สถานภาพการสมรส ศาสนา จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้างภาคการเกษตร ขนาดพื้นที่ถือครอง และลักษณะการถือครองที่ พื้นที่ทำนา พื้นที่ทำการเกษตรด้านอื่นๆ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวในแปลงของเกษตรกร เพื่อสอบถามลักษณะแปลงของเกษตรกร ว่าเป็นแปลงสาธิตหรือไม่ วันปลูก เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยที่ใช้ ชนิดของสารเคมีที่ใช้ในนาข้าว วิธีการกำจัดแมลงศัตรูในนาข้าว และผลผลิตข้าวต่อปี และผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุของอำเภอสันทราย ได้แก่ การจัดทำแปลงสาธิตของกลุ่ม วิธีการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การเปิดโอกาสในการศึกษาดูงานแปลงสาธิต และผลลัพธ์ที่ได้จากแปลงสาธิต การจัดฝึกอบรมของโครงการ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อการปลูกข้าว และการส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์ รวมถึงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ความรู้ เทคโนโลยี ปัจจัยการผลิตของโครงการ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สารเคมีของเกษตรกร เพื่อสอบถามการใช้สารเคมีก่อนมีโครงการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้สารเคมีภายหลังเข้าร่วมโครงการ ปริมาณสารเคมีที่ใช้ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว ปริมาณการใช้อินทรีย์วัตถุในนาข้าว จำพวกปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด การใช้ สารเร่งของสำนักงานพัฒนาที่ดิน (เช่น สาร พด.1 สาร พด.2 เป็นต้น)

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อโครงการปรับปรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุในนาข้าว

2. แบบสอบถามเกษตรกร แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล เพื่อสอบถามข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งหมอดิน สถานภาพการสมรส ศาสนา จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จำนวนแรงงานจ้างภาคการเกษตร ขนาดพื้นที่ถือครอง และลักษณะการถือครองที่ พื้นที่ทำนา พื้นที่ทำการเกษตรด้านอื่นๆ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวในแปลงของเกษตรกร เพื่อสอบถามลักษณะแปลงของเกษตรกร ว่าเป็นแปลงสาธิตหรือไม่ วันปลูก เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยที่ใช้ ชนิดของสารเคมีที่ใช้ในนาข้าว วิธีการกำจัดแมลงศัตรูศัตรูในนาข้าว และผลผลิตข้าวต่อปี และผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว โดยสร้างเป็นคำถามเพื่อให้เกษตรกรเลือกตอบ การตรวจสอบความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าวของเกษตรกร จำนวน 8 ข้อ โดยให้คะแนนดังนี้คือ

ถ้าผู้ตอบตอบได้ถูกต้องให้คะแนน 1 คะแนน

ถ้าผู้ตอบตอบไม่ถูกต้องให้คะแนน 0 คะแนน

และวัดคะแนนของผู้ตอบแต่ละบุคคล โดยจะนับจากคำตอบที่ถูกต้องมารวมกัน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวัดคะแนนตามช่วงการคะแนนดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 4 คะแนน แปลความว่า มีระดับความรู้ต่ำ

คะแนนระหว่าง 4 – 5 คะแนน แปลความว่า มีระดับความรู้ปานกลาง

คะแนนระหว่าง 6 – 8 คะแนน แปลความว่า มีความรู้ระดับดี

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สารเคมีของเกษตรกร เพื่อสอบถามการใช้สารเคมีก่อนมีโครงการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้สารเคมีภายหลังเข้าร่วมโครงการ ปริมาณสารเคมีที่ใช้ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว ปริมาณการใช้อินทรีย์วัตถุในนาข้าว จำพวกปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด การใช้ สารเร่งของสำนักงานพัฒนาที่ดิน (เช่น สาร พด.1 สาร พด.2 เป็นต้น)

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อโครงการปรับปรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุในนาข้าว

การทดสอบแบบสอบถาม

โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาคณะกรรมที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ในพื้นที่ทำการวิจัย แล้วนำข้อบกพร่อง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรึกษากับประธานกรรมการที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้จริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการนำแบบสอบถามที่ทำ การปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ตำบลแม่แฝก ตำบลแม่แฝก ใหม่ ตำบลหนองแห้ง ตำบลป่าไผ่ ตำบลหนองจ่อม และตำบลหนองหาร

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยรวบรวมข้อมูลจากการรายงาน เอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ด้านข้อมูลทั่วไปของโครงการปรับปรุงดินโดยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว ข้อมูลเกี่ยวกับอินทรีย์วัตถุ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงาน กลุ่มเกษตรกร การมีส่วนร่วม รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวมแบบสอบถามเกษตรกร หลังการตรวจสอบความ ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว นำมาจัดระเบียบและประมวลผล โดยการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ตามลำดับดังนี้ คือ

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ นำข้อมูลที่เก็บได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for windows) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร เพื่อนำไปเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับ การดำเนินงานโครงการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มี รายละเอียดดังนี้

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของเกษตรกร ในรูปแบบของการสรุป บรรยายเป็นองค์รวมทั้งอำเภอ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งหมอดิน สถานภาพ การสมรส ศาสนา จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ถือครองที่ดินและ ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดพื้นที่นา และพื้นที่ทำการเกษตรด้านอื่น ๆ โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอินทรีย์วัตถุ การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ สารเคมี การใช้อินทรีย์วัตถุในนาข้าวของเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ ด้านการดำเนินงานโครงการปรับปรุงบำรุงด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว ที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามเกษตรกรกรมอดินอาสา ตามประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับ

2.1 การจัดทำแปลงสาธิต

2.2 การจัดฝึกอบรม

2.3 การใช้พันธุ์ข้าว

2.4 การประหยัดปุ๋ยเคมีในนาข้าว

2.5 ประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

3. สรุปปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการดำเนินงานโครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุในนาข้าว

สถานที่ทำการวิจัย

พื้นที่ตำบลแม่แฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ ตำบลหนองแห้ง ตำบลป่าไผ่ ตำบลหนองจ้อม และตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่